

Ik ben geen kind meer (1976)

Sieth Delhaas

Weerwoord, september 1976

Inleiding

Een jaar lang heeft de theatergroep 'Genesisius' uit Groningen voorstellingen gegeven voor jeugd en jongeren (12 tot 16 jaar), met soms hun ouders er bij.

Hun laatste voorstelling voor de 4^e-klassers van de IVO-MSVO in Groningen heb ik gezien.

'Weerwoord, LCGJ/CJV, vaag bekend, als je je als redaktielid voorstelt en als dat 'christelijke' dan ter sprake komt, blijkt er bij de spelers onverbloemd enthousiasme, dat er uit die hoek nu ook eens een reactie en een blijk van belangstelling komt. 'Tot nu toe spelen we alleen nog maar voor open jeugdwerkgroepen en openbare scholen. We merken, dat er een bepaalde aversie bestaat vanuit de kerkelijke hoek.'

Niet over gevoelens

Nou, die aversie behoeft er beslist niet te zijn. Ik zat tussen de vierdeklassers in de aula, een paar leraren erbij. Terwijl de weinige toneelattributen werden aangedragen was er geen giechelinge stemming over wat komen ging. De inhoud was bekend, en ik vroeg me eerlijk gezegd af, wat je deze jongens en meisjes, waarvan er zo te zien, toch al wat 16- en 17-jarigen waren, in onze tijd nog kan leren.

Vier knalrooie klapstoeltjes, twee meisjes en twee jongens, veel ouder, maar het waren 'pubers' op dat moment, gewoon, door hun houding, de jongens door hun onwijze grijns en hun kreet, de meisjes nuffig neerkijkend op die kinderachtige knullen, een leraar en een gitaar. Een praatje in de klas, zo tussen de lessen door, natuurlijk over sex, een leraar, die er serieus op in gaat en de zaak niet omzeilt. Hoe was het toen hij zelf jong was, hoe beleefde hij z'n eerste vrijage. Een vriendinnetje, dat wat wijzer was dan hijzelf, bij het vrijen wat verder wil gaan dan waar hij aan toe was, een bange jongen, een (toevallig) begrijpend vriendinnetje, die de boel niet stuk liet lopen, maar die de eerste sexuele ervaring toch nog tot een waardevolle wist te maken.

In de klas komt Kathy terug na een bezoek aan de wc nadat ze daar tot de ontstellende ontdekking is gekomen, dat er bloed in haar broekje zit. 'Ik ga dood' is haar verschrikte kreet. Haar klasgenote gaat even met haar mee en deelt heel nuchter mee: 'Kind, je bent gewoon ongesteld. Heeft je moeder je dat nooit verteld? Er is helemaal geen reden om bang te zijn.' Terug in de klas geeft de leraar, Henk Scholten, een prachtige uitleg hoe dat nu in elkaar zit met die eierstokken, en dan is er voor Kathy niks griezeligs meer aan en de jongens weten er ook gelijk het fijne van. En zo gaat het vijf kwartier lang door. Alle problemen worden behandeld. 'Willem, haal die hand uit je broek,' roept een verstoorde moeder van achter haar strijkplank, zonder erop in te gaan waarom Willem dat plezierig vindt. 'Er zit altijd wel een lui in de klas', 'hij is verliefd op een jongen, zij op een meisje, bah'? De dubbele moraal van

ouders: jongeren al wat seks is verbieden en wat doen ze zelf; masturbatie, ontdek je plekje, je lichaam verandert en dan merk je dat er plekjes zijn die prettig zijn om aan te raken. Gevoelens, wat moet je er mee...?

De spelers, van huis uit amateurs, gedeeltelijk afkomstig uit het onderwijs, zijn volledig geslaagd in hun opzet. Wat er gebeurt op het toneel heb je zelf beleefd. En als je jong bent en er niet over durft te praten, denk je, dat jij alleen die problemen hebt, die gevoelens, die angsten. Eén van hun liedjes ‘We zijn bang gemaakt, door het voorlichtingsboek, door de paus, door de wet, door pa en ma’, typeert eigenlijk alles. We zijn bang en we durven er niet over te praten. En die angst houdt niet op als je wat ouder bent. Anders zou dat toneelstuk helemaal niet nodig zijn geweest. Nee, het zet zich voort bij de ouderen, al of niet getrouwd. Over je gevoelens praat je niet. Misschien als je nog heel verliefd bent, maar daarna is het dan wel gauw afgelopen.

Eigen ervaringen

Die wetenschap hebben de Genesisus-spelers ertoe gebracht dit stuk te maken. Ze zijn gewoon in hun herinnering gaan zoeken naar hun eigen ervaringen in hun jeugd. Kathy Duinker, Matthieu Gütschmidt, Wiete ter Haar, Coby Omvlee, Henk Scholten en Willem Sotthewes hebben verhalen aan elkaar verteld en zijn die gaan spelen. ‘Het is een stuk om naar te kijken en om te lachen, misschien soms om te huilen, om blij bij te zijn en misschien verlegen.’ En met deze woorden, zoals ze het stuk zelf weergeven in hun programma, is het precies getypeerd. ‘Soms voel je een brok in je keel, soms lach je voluit om de dolle situatie, maar het meest fascinerende is, dat de angst wordt weggespeeld. En die schijnt er anno domini 1976, ondanks alle voorbehoedmiddelen, blote scènes op het televisiescherm in onze huiskamers, nog volop te zijn.

Voorlichting faalt

Als de voorstelling is afgelopen worden de kijkers in groepjes verdeeld en onder leiding van één van de spelers wordt er gepraat over de inhoud. Bedoeling van de theatergroep is, dat er ook langer na de voorstelling op een zinnige manier over het onderwerp wordt gedacht en gesproken.

In de klas, tijdens de biologie- of maatschappijleer-lessen, als de ouders erbij zijn geweest, thuis. En wat kan zo’n voorstelling dan opluchten en helpen.

Ik belandde in het groepje van Henk Scholten. Dertien jongelui, waarvan drie jongens. Henk begint met te vragen of zij zich een situatie kunnen voorstellen als bij Kathy, dat een meisje helemaal onvoorbereid voor die menstruatie staat. In het algemeen niet; op de man/vrouw af gevraagd blijken maar twee (!) meisjes door hun moeder te zijn ingelicht over deze gebeurtenis, de rest heeft het van vriendinnen onder elkaar. De jongens hebben thuis wel eens iets zien liggen of ze merken, dat hun moeder weleens chagrijnig is. De vraag naar voorlichting wordt al evenmin vlot beantwoord. Eén jongen en een meisje, die thuis uitgebreid en op een plezierige manier zijn voorgelicht, praten het meest vrij over het onderwerp. Geen angst, vertellen vrij hun eigen ervaringen. De rest ‘drukt’ zich mooi. Een paar hevig opgemaakte vriendinnen doen hun mond nauwelijks open dan na een directe vraag van Henk. En dan blijft het nog bij ja, nee, of een schouderophalen. Je denkt, wat bereik je met zo’n gesprek. Het gaat moeizaam.

Kun je nu vrij met je ouders erover praten? Hoe gaat zo'n gesprek?

Geen woord.

Dus is het gesprek er waarschijnlijk niet, alleen als er dringende situaties ontstaan. Het spraakzame meisje vertelt haar ervaringen met haar vriend, die van haar moeder alleen maar de weekends bij hen thuis mag slapen en zij vindt, dat hij best de hele week bij haar kan slapen.

'Ik vond, dat mijn moeder het moest motiveren en dat kon ze niet, ze had alleen een gevoel, dat het niet kon en dat vond ik niet voldoende. Tenslotte heb ik me bij haar wens neergelegd.'

Wat moet je nu met masturbatie aan, mag dat, mag dat niet?

'Mijn vader' zegt de jongeman 'heeft het wel met mij over gevoelens gehad, maar als ik een bepaald gevoel heb, hoef ik dat toch niet te vertellen! Het is iets van mezelf.'

'Ja,' vindt het meisje, 'het is iets fijns van je samen, dat vertel ik niet aan een ander.'

Henk vraagt naar de masturbatiescène uit het stuk.

'Zouden jullie dat zelf durven spelen?'

De jongen: 'Je bent zelf in die leeftijd en je denkt, dat je de enige bent, die dat heeft. Als ik alleen thuis ben speel ik met m'n piemel.' Ja en dan geven de andere jongens het ook toe! Wordt er over zulke dingen in de klas gepraat, met de leraar? Schouderophalen 'Je bent altijd bang, dat zij het gek vinden. Nu we er hier zo over praten zeggen ze morgen misschien in de klas: die stomme trut met haar gekke verhalen.'

Tijdens de discussie, waarvoor een uur is uitgetrokken, komt er van alles op tafel, dat maar enigszins met het onderwerp te maken heeft. Abortus, homofielen, wanneer vind je nou zelf, dat je met een jongen (of meisje) naar bed kunt gaan?

Voorlichtingsbureaus

Het is duidelijk, dat er in dat uur onvoldoende tijd is om alles door te praten. Zeker nu er maar een heel klein deel van de groep praat. Zo gezien dus vrij zinloos. Maar 'Genesisus' heeft meer op het oog.

Door het samen kijken met leraren is de weg wat gemakkelijker naar het gesprek in de klas. Het zich oefenen in het met anderen praten over problemen waar iedereen mee te maken krijgt. Daarom streeft 'Genesisus' er naar om in de plaatsen waar de groep optreedt medewerking te krijgen van Voorlichtingsbureaus. Tenslotte is het stuk ook tot stand gekomen met medewerking van de werkgroep Sexuele Vorming van de afdeling Preventie van het Buro voor Levens- en Gezinsvragen in Groningen en Assen.

Achtergrond

Geen belangstelling tot nu toe dus vanuit christelijk georiënteerde groepen. Jammer. Het lijkt me juist erg interessant, zelfs voor ouderen, om al die ervaringen ook eens openlijk vanuit een christelijke achtergrond te bekijken en met elkaar te bepraten. Het is in dit stuk 'Ik ben geen kind meer' objectief neergezet. Of je nu 'niks' bent of christelijk, je krijgt allemaal met je seksuele gevoelens te maken. En wat moet je er mee aan als je 14, 15, of nog ouder bent. Goed, je ouders hebben je misschien, in het gunstigste geval, voorgelicht. Technisch wel te verstaan. Maar wat moet je met die gevoelens die je overrompelen. Wat mag wel? Wat mag niet? Waar leg je bijvoorbeeld vanuit je christelijke achtergrond de grens om al of niet met je meisje naar bed te gaan als er voorbehoedsmiddelen genoeg zijn en je vindt, dat je op dat moment voldoende van elkaar houdt om dat te doen. Samenwonen; hoe vaak hoor je ouders zeggen, m'n dochter woont samen met haar vriend, het schijnt er tegenwoordig bij te horen. Is dat probleem doorgepraat?

Het lijkt me een kostelijk stuk om te laten spelen op avonden van groepen in christelijk jeugdwerk. Met de ouders erbij natuurlijk. Ik denk, dat dan heel wat kinderen en ouders van frustraties worden afgeholpen.

Informaties: Theatergroep 'Genesisius', Kleine Bergstraat 5, Groningen, tel. 050-714271.